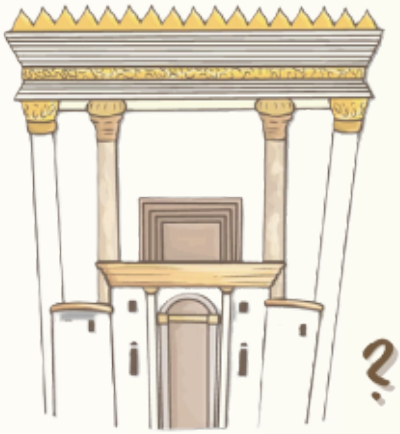

מי ב"א?

מדינה יהודית בדרך אמת

מאמר מאת ר' עודד כי-טוב

שבוע ההוד ול"ג בעומר

ספירת ההוד

אנו נמצאים בעיצומו של השבוע החמישי לספירה, שבוע ההוד, ולפי דרכנו בגליונות הקודמים, אנו ממשיכים לחשוב מחשבות מה ממנו נקח בשלב הזה, בכדי לקדם את המדינה היהודית הראויה, בדרכה אל סיני, אל השלֵמוּת ואורך הימים הגאולי המובטח לה.

הוד משמעו קירון פנים ניכר לרואים, כענין משה שקרן עור פניו ברדתו מהר סיני, ואודותיו נצטוה בסמיכתו את יהושע למנהיג תחתיו, "ונתתה מהודך עליו" (במדבר כז,כ). אמנם הודו של משה בוהק מדי ומיירא את העם מגשת אליו ונצרך הוא למסווה בכדי להסתירו (מלבד בשעת דיבורו עם העם, אשר אז תוכן-הדיבור עצמו מהווה מסווה במדת-מה), ככל הכתוב בסוף פרשת כי תשא, אך ביהושע המקבל את ההוד ממשה, כ"כלי שני", עצמת ההוד פחותה ולא מצינו כי יראו העם מגשת אליו, אך הועיל לו ההוד "למען ישמעו" אליו. כך גם מצינו (בדברי הימים-א כט,כה) שניתַן על שלמה הנמשח הוד מלכות לעיני כל ישראל שמכוחו צלח ושמעו אליו כל העם (שם שם כג) [והרי לנו שהוד "הולך" עם מלכות ומשמעת, ואכן אין לך במקרא שם-ספירה המצטרף עם "מלכות" מלבד הכתר וההוד!].

משום כך לא משה שהודו "מוסווה" ונסתר ו"מופנם" (מה שנאות לספירת הנצח, שעניינה תוקף פנימי) הוא ה"מרכבה" למדת ההוד, אלא דווקא אהרן אחיו, החמישי ברועים, שהוא הראשון הנגש אל משה (עוד בטרם שם על פניו מסווה! – שמות לד,לא), וניתן גם על פניו הוד בדרגה שניה, נסבלת וקבועה.

הודאה ווידוי והודיה

וכאן המקום לעבור למשמעויות נוספות של הוד, שכולן כרוכות כמובן זו בזו, ומתקשרות ליהודה אשר גבר באחיו ולו יָאתָה מלכות עולם. יהודה, כשמו, וככל המסופר עליו, הוא המודה-מתוודה הגדול, לעיני קהל ועדה, על כשלונו (או אשמתו), "מכיר" ונוטל אחריות אישית על התוצאות (וכפי הנראה, מכאן כוחו להכריח גם את יוסף להודות-להתוודע!). היכולת או הכשרון הזה, הם העומדים ביסוד המלכות-דקדושה, ובוודאי לא מקרה הוא שדוד (- גם כן קרוב לשרש הודי!) שהקים עולה של תשובה, הוא הנבחר למלכות-בפועל לו ולזרעו לדורותיו.

מה שמקשר אותנו כמובן גם להודיה (- אותיות יהודה!) ושבח, שהרי יהודה נקרא כך בפי אמו לאה שאמרה בלידתו "הפעם אודה את ה'" (- אשר לא מצינו כדבר הזה מיום בריאת העולם, כפי שהעירו רבותינו במסכת ברכות). ומכאן השרש להודיות ותהילות ושירות ותשבחות דוד נעים זמירות ישראל. היכולת להודות על האמת ולהחשף בכשלונו, היא עצמה היכולות להחצין את השמחה הפנימית לעין-כל ולא לחשוש לכבוד עצמו, וכדברי דוד למיכל (בת שאול-הצנוע ש"לא אהבה" את פיזוזיו וכרכוריו הפומביים בהעלאת הארון) "ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני, ועם האמהות... עמם אכבדה" (שמואל-ב ו,כב).

ולא רחוק מזה – הכח להודות על האמת הנשגבת מבינתי, גם אם אינה נתפסת לי (כענין "מודים חכמים לר' מאיר" גם אם "אינם יכלים לעמוד על סוף דעתו", ומכאן גם המשמעת וקבלת המלכות ברצון מצד העם כנ"ל). "מודה על האמת" היא התכונה השביעית-האחרונה (כנגד דוד-השביעי וספירת המלכות האחרונה) של החכם בפרקי אבות [ואגב, עולה הרושם, גם מדברי דוד למיכל וגם מלשון חכמים, שאין המדובר רק ביכולת להודות על האמת כשנלחצים אל הקיר, אלא בהנאה שלימה, מענגת ולכתחילית, לבוא לסיטואציה של הודאה על האמת. וכאן המקום לסיפור אישי קטן על אבא מרי זלה"ה, שהיה ממעט מאד מלדבר מעולם בשבח עצמו, אבל נהנה להתגדר בכך שזכה למדת "מודה על האמת"! ואגב-של-אגב: גם הפתגם העולה ממילוי אות דָלֶת (האות הרביעית הנוספת ביהודה על שם הוי"ה הכלול בו), דע לומר תודה! – גם זה צריך להיות בשמחה והנאה, ולא כמי שכפאו שד או כפורע חוב!].

והנה מאחר שכולנו יהודים-על-שם-יהודה הנקרא בשמו של הקב"ה וכופר בעבודה זרה מעצם טבעו, וכפי שלמדו חכמים ממרדכי הימיני-אשר-הוא-יהודי בכך שאינו כורע ומשתחוה להמן, נאה ונכון לקשור זאת לתכונת החכמה (היהודית-ייחודית) להודות על האמת – תבונה שכנראה נעדרת או בלתי שכיחה כלל בגויים, הנאלצים משום כך לעצב להם תבניות נתפסות בצלמם-כדמותם. אולם יהודי הוא זה שלא נייחא לו באלקות נתפסת, ועיקר הנאתו מלחוש ולהודות בבלתי-נתפס, ודי בזה למבין.

התמימות והדמימה

כפי שמבואר היטב בכתבי חסידות, פנימיות ספירת ההוד, כלומר מקבילתה בנפש, היא מדת התמימות, בת-הזוג של הבטחון, פנימיות הנצח (ראו בגליון 173), אשר שתיהן לעולם משתפים פעולה כשתי הרגליים, וכלשון הכתוב "הולך בתום ילך בטח" [ומשום כך גם ההוד נחשב כבטחון פסיבי-נשי, לעומת הבטחון האקטיבי-הזכרי שבנצח]. זהו בדיוק היחס בין משה ואהרן, "שבת אחים גם יחד" ה"שקולים זה כזה". אהרן השומע ודומם במיתת בניו הכהנים, הוא ההולך בתום המובהק, ומכאן זכה (כמוהו גם מרדכי היהודי) לבגדי-כבוד ותפארת חיצוניים בשימושו ש"עקרת הבית" של המשכן, ומכאן גם שרש ליופי הנשי (גם זה החיצוני) בכלל (וכך ידוע בחכמת האמת כי המלכות-הנוקבא עולה בשעת הזיווג לספירת ההוד שבסוף קו שמאל, הקו הנשי המתחיל מבינה-אמא ומתפשט עד להוד דרך הגבורה-היראה). התמים הוא זה ש"תוכו כברו" ולא קיימת בו מחיצה בין הפנים והחוץ [וידוע הרמז המופלא כי תוכו של תוכו, כלומר אותיותיו הפנימיות-אמצעיות, הן בדיוק האותיות החיצוניות של כברו!]. התמים ה"חשוף" מקרין אֱמון וכל העם, וביותר הפשוטים, "עמך ישראל" והנשים, "כל בית ישראל", מתחברים אליו, מגדלים אותו, אוהבים אותו אהבת נפש ובוכים על מיתתו יותר מאשר על מיתת משה.

[ואיתא בספרים כי התמימות-ממתתיהו (שיוויון אותיות!) הכהן ממודיעין, כי הוא בתמימותו תיקן את מדת ההוד, אשר נהפך למשחית בימי מלכות יון ככתוב בדניאל, ולכן תקנו על הנסים בהודאה].

התמימות שבתמימות

"הוד שבהוד" הוא יום ל"ג בעומר, יומו של רשב"י. רשב"י שהוא כדברי האריז"ל, גלגולו העיקרי של משה, הוא באופיו הראשוני "קשה", ואינו זז ממקומו (כדבריו על עצמו!), "בן עליה" כמשה ה"קרוב לשמים" ואומר ייקוב הדין את ההר (וכפי הנראה הוא עצמו היה גם מתלמידי ר' עקיבא הראשונים, ואכמ"ל), אולם בצאתו מן המערה חל בו היפוך גמור והחל "לרדת אל העם" ולגלות את "יַקרוּת הפשיטות" שבכל אישי ישראל ש"מצוות חביבות עליהן", וכנודע הסיפור בזה בפרק במה מדליקין. אף הוא אומר אל בני חבורתו (באידרא רבא) "אנן בחביבותא תליא מילתא" (בניגוד לראשונים שהיו בבחינת "ה' שמעתי שמעך יראתי"), ומכאן פושט והולך ומרחיב דרך הזוהר והקבלה והחסידות הזרם השופע של אהבה וחביבות לבלי גבול לכל אישי ישראל הקשורים ואחוזים בעצמות הפשיטות הבלתי-נתפסת ומודים בה ומודים עליה למעלה מעלה מטעם ודעת, וכולם כאחד קרבי-תשובה, שמחים ביהדותם ומעלים שמחה יתירה לפני אביהם (פשוטו כמשמעו) שבשמים בעצם הווייתם. זהו עניינה הפנימי המרכזי של תורת הקבלה שנתפשטה בעולם "בזכות ר' שמעון", ובימינו שקרובה גאולה לבוא, כבר אין צורך ואין יכולת להסתיר את הסוד הזה, שהיה עלול בעבר להביא לידי קלות ראש, ו"מצוה לגלות זאת החכמה" בכדי "לצאת מן הגלות ברחמים", עם ישראל בעל מודע (או בתת-מודע) שלו "מרגיש" את עניינו של ר' שמעון ומשיב אליו אהבה בלי מצָרים. מנהג ההילולא-חתונה שביום פטירתו (שציווה עליה ר' שמעון עצמו באידרא זוטא), רומז שאין אמת במָוֶת וכפי שאין אמת בחורבן (ככתוב במאמרי אדמו"ר הזקן שאצל רשב"י לא קיימת כלל הטראומה של החורבן), ובכלל "אל תאמינו ברע" (אל תיקרי ברֵע, אלא ברַע!) כסוף-פסוק כי אינו אלא "כסא לטוב" (כלשון רבינו הבעש"ט זי"ע) וסוף ישראל לעשות תשובה בשמחה ומיד הם נגאלים, כי כל חטאיהם מתבררים לזכות.

הרי שר' שמעון בתורתו, כאהרן הכהן בשעתו (וכהלל הזקן שהוא "מתלמידיו של אהרן" (וגם גלגולו כדברי האריז"ל), "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" ומשים שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו ובין ישראל לאביהם שבשמים), עומד ומכפר על בני ישראל. ובנו-ממשיכו וראש תלמידיו שמו אלעזר, כבן אהרן (ויושם לב לשוויון בגימטריא). [וידוע ששמיעה היא בבינה אשר ממנה דינים מתעוררים. והזוהר נקרא כן (גם) על שֵם "זיהרא (=כעס) דאמא עילאה"-בינה, אך שם גם מקום המתקת הדינים בשורשם והיפוכם לשמחה, ככתוב "אם הבנים שמחה", ודי בזה למבין].

קטנוּת שבקטנות

בכוונות האריז"ל ישנו מהלך מורכב מאד של התקדמות בימי הספירה מ"קטנות א'" ל"גדלות א", ומשם לקטנות ב' ולגדלות ב, והנה למרבה הפלא דווקא היום החמישי שבכל שבוע "יורד" למדרגה הנמוכה של קטנות א' (שעניינה בנפש "אמונה פשוטה" שישנה בכל אישי ישראל, ירושה היא להם מאבותיהם, יהי אשר יהי מצבם ומעמדם בפועל, כמבואר יפה בדברי מורי הרה"ח ר' יצחק גינזבורג שליט"א), וממילא גם השבוע החמישי כולו הריהו בבחינה זו של קטנות, ול"ג בעומר (- "ראש השנה" ל"גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך"), הריהו "קטנות א' שבקטנות א'" שבכדי להעלותה ולבררה יש לעלות מעלה מעלה, לראש העליון של הכתר, "הראש הלא-נודע", כי-כן רק "כל הגבוה ביותר יכול לירד למקום הנמוך ביותר".

ומה נקח מכל זה למדינה היהודית?

לא תהיה תפארת המנהיג-המנהיגים ב"חזה נפוח" ו"אסרטיביות" כנהוג היום, אלא בַּרַכּוּת מעין-נשית, וכדברי דוד "אנכי היום רך ומשוח", זה חינו וזה חסדו וכך נאה לו ונאה לעולם, והעיקר – מסוגלוּת להודות על האמת מיידית, ולקבל ייסורין באהבה (ובעיקר ייסורי בושה, שכמוהם כמוָת), אך לא מדובר בהתפטרות מן התפקיד (כנהוג היום), שאינה אלא בריחה מאחריות, אלא בשפלות-רוח פנימית לפני ה' ולפני כל קהל ישראל, וכך "מתגלים עובדות חדשות" והולך ומתברר כי באמת ובתמים "כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה", ושונאי דוד-שונאי ה' פניהם נעשים כשולי קדירה; -

התמימות והפשיטות מוּעלים על נס, ומוקרנים מכל אמצעי התקשורת ובכל מערכות החינוך בכל הגילאים, וכך נעשית האווירה הציבורית כולה רכה יותר, מאפשרת ומזמנת שוויון לכל, מגדול ועד קטון, מאיש ועד אשה, מתוך אמונה בייחודיות המסתתרת בכל איש ישראל (וכשלמה איש-ההוד שכתוב בו "ויחכם מכל האדם – אפילו מן השוטים"!); -

וממילא – חיזוק האמונה (ואֱמון באמונה) התמימה, ה"עצמית" שישנה בכל, גם אם לא תמיד מתלבשת במלים ובמעשים, ועם זאת – כפירה בתבניות זרות, וכפיפות מנטאלית אליהן ואל נושאיהן. תבניות חלק ה' לכל העמים כשהם משתפים להם (ועליהם) שם שמים שלמעלה מכל תבנית, אך "חלק הוי"ה עמו" שלקח לו לעם נחלה, ולגביהם כל אלהי העמים אלילים ורוח אין בהם, והמשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם"; -

ובהתאם – הדמויות הציבוריות, אשר ישנם ואשר אינם פה עמנו היום, "גיבורי התרבות" המעצבים את רוח הציבור, מתחלפים לגמרי והולכים ומתרככים, וכך "מוזמן" להתגלות ולהופיע הסוד הייחודי היקר שישנו בכל איש ואשה, ו"אין לך אדם שאין לו שעה"; -

מנהגי ישראל העולים לרוב מן העם הפשוט המושרש בפשיטות העצמות שלמעלה מטעם ודעת, אינם מזולזלים חס ושלום במדינה היהורית (אם כי מדרך הטבע נדרש בירור אם אמנם ממקור ישראל נבעו), אלא מתבהרים ופושטים בציבור הרחב (גם אם לא זכה עדיין לאורח ההלכה), ואף מתחדשים מנהגים חדשים לאחר שניתנת להם הזדמנות-אמת לפשוט בציבור ללא לחץ עצבני,

ולסיום – כלפי שאמרנו (בגליון 173) בשבוע הנצח, שהוא כנגד "עומק רום", כלומר הקצה (בששת הקצוות) הפונה מעלה, ואשר על כן סבור הרב גינזבורג (בספר "תיקון המדינה") שעניינו העיקרי הוא עידוד עליית יהודים מתוך בטחון עצמי, כך לעומת זאת בשבוע ההוד, הנקרא "עומק תחת", בן זוגו של הנצח, יש לדבר על עידוד הגירה של זרים גם אם אינם צוררים, בכדי שלא לאפשר התפתחות של יסודות הרסניים לחיסונה וחוסנה של הבריאות הציבורית (וכהמשך לבירור הדיני שמצד הגבורה כלפי הצוררים, מקור ההוד בקו שמאל, בגליון 171). [משה רבנו שבנצח, סיום קו ימין הפותח בחסד אברהם האוניברסלי, מוכן לקבל גם "ערב רב" אם מסוגלים הם להבין בתורת אמת, אמנם אהרן הכהן, כשרה בשעתה, רואה ללבב ורגיש יותר לפגם הגזעי בקדושת ישראל "ממלכת כהנים", אך כשמזהה רצון כנה לגיור, הריהו ממהר לגייר ללא שהות, כהלל הזקן (גלגול אהרן כנ"ל) באותו סיפור ידוע, בהעמידו את כל התורה כולה על רגל אחת, של אהבת ישראל פשוטה וטבעית].

שבת שלום ומבורך!